Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

14. ožujka 2024.*

„Povreda obveze države članice – Postupak zbog ogluhe – Sporazum o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju – Članak 127. stavak 1. – Prijelazno razdoblje – Nadležnost Suda – Presuda Supreme Courta of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) – Izvršenje arbitražne odluke kojom se priznaje isplata naknade štete – Odluka Europske komisije kojom se ta isplata proglašava državnom potporom koja je nespojiva s unutarnjim tržištem – Članak 4. stavak 3. UEU-a – Lojalna suradnja – Obveza prekida postupka – Članak 351. prvi stavak UFEU-a – Međunarodna konvencija između država članica i trećih država sklopljena prije dana njihova pristupanja Uniji – Konvencija o rješavanju ulagačkih sporova između država i državljana drugih država (ICSID) – Primjena prava Unije – Članak 267. UFEU-a – Nacionalni sud koji odlučuje u posljednjem stupnju – Obveza upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku Sudu – Članak 108. stavak 3. UFEU-a – Obustava provedbe potpore”

U predmetu C-516/22,

povodom tužbe zbog povrede obveze na temelju članka 258. UFEU-a, podnesene 29. srpnja 2022.,

Europska komisija, koju zastupaju L. Armati, P.-J. Loewenthal i T. Maxian Rusche, u svojstvu agenata,

tužitelj,

protiv

Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, koju zastupa S. Fuller, u svojstvu agenta,

tuženik,

SUD (peto vijeće),

u sastavu: E. Regan (izvjestitelj), predsjednik vijeća, Z. Csehi, M. Ilešič, I. Jarukaitis i D. Gratsias, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Emiliou,

tajnik: A. Calot Escobar,

* Jezik postupka: engleski

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 9. studenoga 2023.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Svojom tužbom Europska komisija od Suda zahtijeva da utvrdi da je presudom Supreme Courta of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) od 19. veljače 2020. u predmetu Micula v Romania (u daljnjem tekstu: presuda o kojoj je riječ) Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske povrijedila obveze koje ima na temelju članka 4. stavka 3. UEU-a kao i članka 108. stavka 3., članka 267. prvog i trećeg stavka te članka 351. prvog stavka UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju (u daljnjem tekstu: Sporazum o povlačenju), donesenog 17. listopada 2019.

Pravni okvir

Pravo Unije

2 Sporazum o povlačenju, koji je odobren u ime Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju (EZAE) Odlukom Vijeća (EU) 2020/135 od 30. siječnja 2020. (SL 2020., L 29, str. 1.), na temelju svojeg članka 185. stupio je na snagu 1. veljače 2020.

3 U skladu s člankom 2. točkom (e) Sporazuma o povlačenju:

„Za potrebe ovog Sporazuma primjenjuju se sljedeće definicije:

[…]

(e) ‚prijelazno razdoblje' znači razdoblje koje je predviđeno člankom 126."

4 Člankom 86. tog sporazuma, naslovljenim „Predmeti koji su u tijeku pred Sudom Europske unije", u stavku 2. predviđa se:

„Sud Europske unije ostaje nadležan za donošenje odluka o prethodnim pitanjima na temelju zahtjeva sudova Ujedinjene Kraljevine koji su mu upućeni prije isteka prijelaznog razdoblja."

5 Člankom 87. tog sporazuma, naslovljenim „Novi postupci pred Sudom", u stavku 1. predviđa se:

„Ako smatra da Ujedinjena Kraljevina prije isteka prijelaznog razdoblja nije ispunila neku obvezu iz Ugovorâ ili dijela četvrtog ovog Sporazuma, Europska komisija može u roku od četiri godine nakon isteka prijelaznog razdoblja predmet uputiti Sudu Europske unije u skladu sa zahtjevima utvrđenima u članku 258. [UFEU-a] odnosno članku 108. stavku 2. drugom podstavku UFEU-a, ovisno o slučaju. Ti su predmeti u nadležnosti Suda Europske unije."

6 Članak 126. istog sporazuma, naslovljen „Prijelazno razdoblje”, određuje:

„Uspostavlja se prijelazno ili provedbeno razdoblje koje počinje na dan stupanja na snagu ovog Sporazuma i završava 31. prosinca 2020.”

7 Članak 127. Sporazuma o povlačenju, naslovljen „Područje primjene prijelaznog razdoblja”, glasi:

„1. Ako ovim Sporazumom nije predviđeno drukčije, tijekom prijelaznog razdoblja na Ujedinjenu Kraljevinu i u Ujedinjenoj Kraljevini primjenjuje se pravo Unije.

[…]

3. Tijekom prijelaznog razdoblja, pravo Unije primjenjivo u skladu sa stavkom 1. proizvodi s obzirom na Ujedinjenu Kraljevinu i u Ujedinjenoj Kraljevini pravne učinke jednake onima koje proizvodi u Uniji i njezinim državama članicama te se tumači i primjenjuje u skladu s metodama i općim načelima jednakima onima koji se primjenjuju u Uniji.

[…]

6. Ako ovim Sporazumom nije predviđeno drukčije, podrazumijeva se da tijekom prijelaznog razdoblja sva upućivanja na države članice u pravu Unije koje se primjenjuje u skladu sa stavkom 1. i kako ga provode i primjenjuju države članice uključuju Ujedinjenu Kraljevinu.”

Međunarodno pravo

Konvencija ICSID-a

8 U članku 53. stavku 1. Konvencije o rješavanju ulagačkih sporova između država i državljana drugih država, sklopljene u Washingtonu 18. ožujka 1965. (u daljnjem tekstu: Konvencija ICSID-a), koja je stupila na snagu u pogledu Ujedinjene Kraljevine 18. siječnja 1967., a u pogledu Rumunjske 12. listopada 1975., određuje se:

„Odluka je obvezna za stranke i ne podliježe žalbi ili nekom drugom pravnom lijeku, osim onih koje predviđa Konvencija. Svaka stranka dužna je poštovati i sprovoditi odredbe odluke […].”

9 Članak 54. stavak 1. te konvencije određuje:

„Svaka država ugovornica priznat će kao obaveznu odluku donesenu na osnovi ove Konvencije i provesti na svojem teritoriju novčane obveze određene tom odlukom kao da je to konačna presuda suda te države. […]”

10 Članak 64. navedene konvencije glasi:

„Svi sporovi između država ugovornica o tumačenju ili primjeni ove Konvencije, koji ne budu riješeni pregovorima, podnijet će se Međunarodnom sudu na molbu stranke u sporu, ukoliko se države ne dogovore da spor riješe na drugi način.”

11 Članak 69. te konvencije glasi kako slijedi:

„Svaka država ugovornica poduzet će potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi odredbe ove Konvencije postale punovažne na njenom teritoriju.”

BIT

12 U članku 2. stavku 3. Bilateralnog ugovora o ulaganju koji su 29. svibnja 2002. sklopile Vlada Kraljevine Švedske i Rumunjska radi poticanja i uzajamne zaštite ulaganja (u daljnjem tekstu: BIT), a koji je stupio na snagu 1. travnja 2003., predviđa se:

„Svaka ugovorna strana u svakom trenutku osigurava pošteno i pravedno postupanje u odnosu na ulaganja ulagačâ druge ugovorne strane te ne smije proizvoljnim i diskriminirajućim mjerama otežavati navedenim ulagačima vođenje, upravljanje, održavanje, korištenje, uživanje ili prodaju navedenih ulaganja […]”.

13 Člankom 7. BIT-a predviđa se da sve sporove između ulagačâ i ugovornih strana mora rješavati, među ostalim, arbitražni sud koji primjenjuje Konvenciju ICSID-a.

Činjenice iz kojih proizlazi spor

Arbitražni postupak

14 Rumunjska je 22. veljače 2005., radi pristupanja Europskoj uniji, ukinula regionalni program potpore za ulaganje u obliku poreznih poticaja (u daljnjem tekstu: program potpore o kojem je riječ).

15 Ioan i Viorel Micula, švedski državljani, kao i European Food SA, Starmill SRL i Multipack SRL (u daljnjem tekstu: ulagači), društva koja su pod njihovom kontrolom, 28. srpnja 2005. zatražili su, u skladu s člankom 7. BIT-a, osnivanje arbitražnog suda na temelju Konvencije ICSID-a kako bi dobili naknadu štete koju su pretrpjeli zbog ukidanja programa potpore o kojem je riječ, kojim su se koristili prije tog ukidanja.

16 U arbitražnoj odluci od 11. prosinca 2013. (u daljnjem tekstu: arbitražna odluka), koja je donesena nakon pristupanja Rumunjske Uniji 1. siječnja 2007., arbitražni sud zaključio je da je Rumunjska ukidanjem programa potpore o kojem je riječ iznevjerila legitimna očekivanja ulagača, koji su mislili da će porezni poticaji o kojima je riječ biti dostupni do uključivo 31. ožujka 2009., da nije postupila transparentno jer ulagače o tome nije pravodobno obavijestila te da nije uspjela osigurati pošteno i pravedno postupanje u odnosu na njihova ulaganja u smislu članka 2. stavka 3. BIT-a. Taj je sud stoga naložio Rumunjskoj da ulagačima plati, na ime naknade štete, iznos od 791 882 452 rumunjska leua (RON) (oko 178 milijuna eura), pri čemu je taj iznos utvrdio ponajprije u odnosu na štetu koja je ulagačima navodno nastala u razdoblju od 22. veljače 2005. do 31. ožujka 2009.

17 Ulagači od 2014. traže priznanje i izvršenje arbitražne odluke u Belgiji, Francuskoj, Luksemburgu, Švedskoj, Ujedinjenoj Kraljevini i Sjedinjenim Američkim Državama. Komisija je intervenirala u svim tim postupcima kako bi se tomu usprotivila.

Postupak pred Komisijom

18 Komisija je 26. svibnja 2014. donijela Odluku C(2014) 3192 *final* (Državne potpore SA.38-517 (2014/NN) – Rumunjska – Arbitražna odluka Micula/Rumunjska od 11. prosinca 2013. – Nalog za obustavu potpore) (u daljnjem tekstu: nalog za obustavu) kojom je Rumunjskoj naložila da smjesta obustavi sve radnje koje bi mogle dovesti do provedbe ili izvršenja arbitražne odluke jer bi takve radnje mogle predstavljati nezakonitu državnu potporu koja bi bila dodijeljena protivno članku 108. stavku 3. UFEU-a, sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o spojivosti te mjere s unutarnjim tržištem.

19 Komisija je 1. listopada 2014. donijela Odluku 2014/C 393/03 (Državne potpore – Rumunjska – Državne potpore SA. 38517 (2014/C) (ex 2014/NN) – Provedba arbitražne odluke Micula/Rumunjska od 11. prosinca 2013. – Poziv na podnošenje primjedaba u skladu s člankom 108. stavkom 2. UFEU-a (SL 2014., C 393, str. 27.)) (u daljnjem tekstu: odluka o pokretanju postupka), kojom je obavijestila Rumunjsku o pokretanju službenog istražnog postupka predviđenog člankom 108. stavkom 2. UFEU-a u pogledu djelomične provedbe arbitražne odluke od strane Rumunjske početkom 2014. kao i svake naknadne provedbe ili izvršenja te odluke.

20 Komisija je 30. ožujka 2015. donijela Odluku (EU) 2015/1470 od 30. ožujka 2015. o državnoj potpori SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) koju je provela Rumunjska – Arbitražna odluka Micula protiv Rumunjske od 11. prosinca 2013. (SL 2015., L 232, str. 43.) (u daljnjem tekstu: konačna odluka).

21 Pod naslovom „Primjenom pravila o državnim potporama ne utječe se na prava i obveze zaštićene člankom 351. Ugovora”, uvodne izjave 126. do 129. te odluke, koje u biti odgovaraju točkama 51. do 54. odluke o pokretanju postupka, glase kako slijedi:

> „(126) U članku 351. [UFEU-a]stoji da, [o]dredbe Ugovorâ ne utječu na prava i obveze koje proizlaze iz sporazuma sklopljenih […] za države pristupnice, prije dana njihova pristupanja, a koje su sklopile jedna ili više država članica s jedne strane te jedna ili više trećih zemalja s druge strane.’ U aktualnom predmetu prava i obveze na koje se [ulagači] oslanjaju su one koje proizlaze iz BIT-a.
>
> (127) Jasno je iz formulacije članka 351. [UFEU-a] da se ne primjenjuje na aktualni predmet s obzirom na to da je BIT sporazum sklopljen između dvije države članice Unije, Švedske i Rumunjske, a ne sporazum ‚koji su sklopile jedna ili više država članica s jedne strane te jedna ili više trećih zemalja s druge strane.’ Prema tome, primjenom pravila o državnim potporama u aktualnom predmetu ne utječe se na prava i obveze zaštićene člankom 351. [UFEU-a].
>
> (128) U tom kontekstu Komisija podsjeća [na to] da se u okviru prava Unije različita pravila primjenjuju s jedne strane na BIT-ove koje su sklopile jedna ili više država članica te, s druge strane, na BIT-ove koje su sklopile neka država članica Unije i treća zemlja. U slučaju BIT-ova koje su sklopile države članice EU-a, Komisija smatra da takvi sporazumi nisu u skladu s pravom Unije, odredbama Ugovora Unije te bi ih prema tome trebalo smatrati nevažećim. […]

(129) I Rumunjska je strana u multilateralnoj Konvenciji ICSID-a kojoj je pristupila prije svojeg pristupanja Uniji. Međutim, budući da nijedna treća [država] koja je ugovorna strana Konvencije ICSID-a nije strana u BIT-u koji je predmet ovog postupka, članak 351. [UFEU-a] nije relevantan za ovaj predmet."

22 U skladu sa svojom izrekom, konačna odluka u članku 1. predviđa da plaćanje naknade štete koju je arbitražni sud dosudio jedinstvenoj gospodarskoj jedinici u čijem su sastavu ulagači, European Drinks, Rieni Drinks, Scandic Distilleries, Transilvania General Import-Export i West Leasing International čini „državnu potporu" u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, koja nije spojiva s unutarnjim tržištem.

23 U skladu s člankom 2. te odluke, Rumunjska ne smije isplaćivati nikakvu nespojivu potporu iz njezina članka 1. te je dužna izvršiti povrat svih takvih potpora koje je već isplatila subjektima u sastavu te jedinstvene gospodarske jedinice kao i svih potpora koje su potonjima isplaćene, a nisu prijavljene Komisiji na temelju članka 108. stavka 3. UFEU-a odnosno svih potpora isplaćenih nakon datuma donošenja te odluke.

Postupak pred sudovima Unije

24 Presudom od 18. lipnja 2019., European Food i dr./Komisija (T-624/15, T-694/15 i T-704/15, EU:T:2019:423), Opći je sud u cijelosti poništio konačnu odluku jer Komisija u biti nije bila nadležna *ratione temporis* za njezino donošenje na temelju članka 108. UFEU-a (u daljnjem tekstu: presuda Općeg suda).

25 Konkretno, Opći sud je u točkama 91. i 92. te presude presudio da je Komisija, s obzirom na to da u pogledu iznosa koje treba vratiti nije razlikovala one iz razdoblja prije pristupanja Rumunjske Uniji i one iz razdoblja nakon tog pristupanja, prekoračila svoje ovlasti u području nadzora državnih potpora jer je retroaktivno primijenila nadležnosti koje ima na temelju članka 108. UFEU-a na činjenice nastale prije navedenog pristupanja i da stoga Komisija nije mogla kvalificirati plaćanje naknade štete dodijeljene arbitražnom odlukom kao „državnu potporu" u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

26 Usto, Opći je sud u točkama 98. do 111. te presude ocijenio da je konačna odluka – s obzirom na to da pravo Unije nije primjenjivo *ratione temporis* i da Komisija nije nadležna na temelju članka 108. UFEU-a – zbog nepostojanja razlikovanja između iznosa koje treba vratiti s obzirom na to jesu li obuhvaćeni razdobljem prije ili poslije pristupanja o kojem je riječ, zahvaćena nezakonitošću time što se u njoj dodjela naknade štete kvalificira kao „prednost" i „državna potpora" u smislu članka 107. stavka 1., barem u pogledu razdoblja prije datuma stupanja na snagu prava Unije u Rumunjskoj.

27 Komisija je 27. kolovoza 2019. Sudu podnijela žalbu radi ukidanja presude Općeg suda.

Postupak pred sudovima Ujedinjene Kraljevine

28 Arbitražna odluka upisana je 17. listopada 2014. pri High Courtu of England and Wales (Visoki sud Engleske i Walesa, Ujedinjena Kraljevina) u skladu s odredbama Arbitration (International Investment Disputes) Acta 1966 (Zakon o arbitraži (Međunarodni ulagački sporovi) iz 1966.), kojim se Konvencija ICSID-a provodi u Ujedinjenoj Kraljevini.

29 Taj je sud 20. siječnja 2017. odbio zahtjev Rumunjske za poništenje tog upisa. Nasuprot tomu, obustavio je izvršenje arbitražne odluke do završetka postupka pred sudovima Unije.

30 Court of Appeal (Žalbeni sud, Ujedinjena Kraljevina) odlučio je 27. srpnja 2018. da sudovi Ujedinjene Kraljevine, na temelju načela lojalne suradnje propisanog u članku 4. stavku 3. UEU-a, ne mogu naložiti neposredno izvršenje arbitražne odluke ako se Komisijinom odlukom Rumunjskoj zabranjuje plaćanje naknade štete dodijeljene tom odlukom. Na temelju toga taj je sud odbio žalbu ulagača protiv obustave izvršenja navedene odluke koju je naložio prvi sud.

31 Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) 19. veljače 2020. naložio je izvršenje arbitražne odluke presudom o kojoj je riječ. Komisija je u tom postupku sudjelovala kao intervenijent.

Presuda o kojoj je riječ

32 Presudom o kojoj je riječ Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) najprije je u točkama 41. do 57. odbio razlog kojim su ulagači tvrdili da je presuda Općeg suda dovela do toga da sudovi Ujedinjene Kraljevine više nisu dužni, na temelju obveze lojalne suradnje, obustaviti izvršenje arbitražne odluke. U tom pogledu, taj je sud u točki 56. te presude presudio da je zabrinut zbog potencijalno proturječnih odluka o istom pitanju između istih stranaka, da ne može zaključiti da gotovo da ne postoji nikakva opasnost od proturječnosti između tih odluka, da ako stvarno dođe do proturječnosti između različitih presuda, posljedica toga predstavljala bi znatnu prepreku primjeni prava Unije i da je činjenica da je žalbeni postupak u tijeku pred Sudom u načelu dovoljna za primjenu obveze suradnje.

33 Nasuprot tomu, u točkama 58. do 118. presude o kojoj je riječ Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) prihvatio je tužbeni razlog kojim su ulagači istaknuli da je članak 351. prvi stavak UFEU-a primjenjiv na obveze koje Ujedinjena Kraljevina ima na temelju Konvencije ICSID-a, tako da ne podliježu obvezujućim učincima prava Unije. Prema mišljenju tog suda, kako bi se utvrdilo primjenjuje li se ta odredba u određenom slučaju, potrebno je protumačiti prethodnu međunarodnu konvenciju o kojoj je riječ kako bi se ispitalo nalaže li ona dotičnoj državi članici obveze čije izvršenje mogu zahtijevati treće države koje su njezine stranke.

34 Međutim, u ovom je slučaju jasno da Ujedinjena Kraljevina ima obvezu izvršiti arbitražnu odluku na temelju članaka 54. i 69. Konvencije ICSID-a ne samo u pogledu Kraljevine Švedske nego i svih drugih država ugovornica te konvencije, i to zbog sljedećih razloga, izloženih u točkama 104. do 107. presude o kojoj je riječ:

– kao prvo, sustav Konvencije ICSID-a temelji se na uzajamnom povjerenju i ovisi o sudjelovanju svih država ugovornica kao i o njihovu poštovanju pravila predviđenih tom konvencijom;

– kao drugo, iz članaka 53., 54. i 69. Konvencije ICSID-a proizlazi da se na obveze koje ona predviđa ne primjenjuju nikakve rezerve i da svaka država ugovornica ima pravo na pravno sredstvo predviđeno člankom 64. te konvencije;

– kao treće, iz cilja koji se nastoji postići Konvencijom ICSID-a proizlazi da postoji mreža obveza uzajamnog izvršenja od koje država ugovornica ne može izričito odstupiti i koja, ako je se odrekne, prebacuje obvezu izvršenja na drugu državu ugovornicu;

– kao četvrto, iz pripremnih akata proizlazi da bi, ako bi država ugovornica povrijedila obveze koje ima na temelju Konvencije ICSID-a, druge države ugovornice mogle poduzeti odgovarajuće mjere.

35 Prema mišljenju Supreme Courta of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), s obzirom na to da obveza lojalne suradnje nije primjenjiva u ovom slučaju, sudovi Ujedinjene Kraljevine nisu dužni odustati od odlučivanja o pitanju učinaka Konvencije ICSID-a prekidom nacionalnog postupka do okončanja postupka koji je u tijeku pred sudovima Unije ili upućivanjem prethodnog pitanja Sudu, i to zbog sljedećih razloga izloženih u točkama 112. do 114. predmetne presude:

– kao prvo, s obzirom na pravo Unije, za odlučivanje o pitanjima o postojanju i opsegu obveza koje proizlaze iz prethodnih sporazuma na temelju članka 351. prvog stavka UFEU-a nisu nadležni isključivo sudovi Unije. Takva se pitanja ne uređuju pravom Unije i Sud nije u boljem položaju od nacionalnog suda za davanje odgovora na njih;

– kao drugo, pitanje koje su pred njim istaknuli ulagači na temelju članka 351. UFEU-a nije u potpunosti istovjetno pitanju o kojem se raspravljalo pred sudovima Unije. Naime, pred potonjima su ulagači tvrdili, među ostalim, da se člankom 351. UFEU-a priznaje nadređenost prethodnih međunarodnih obveza Rumunjske koje proizlaze iz BIT-a i članka 53. Konvencije ICSID-a. Suprotno tomu, u postupcima pokrenutima u Ujedinjenoj Kraljevini relevantno pravno pitanje odnosilo se na obvezu Ujedinjene Kraljevine da provede Konvenciju ICSID-a te prizna i izvrši arbitražnu odluku na temelju članaka 54. i 69. Konvencije ICSID-a. Budući da je konkretno riječ o sporu u Ujedinjenoj Kraljevini, to pitanje nije bilo postavljeno pred sudovima Unije,

– kao treće, vrlo je mala vjerojatnost da će sud Unije odlučiti o primjeni članka 351. UFEU-a na obveze preuzete prije pristupanja Rumunjske Uniji koje proizlaze iz Konvencije ICSID-a u pogledu arbitražne odluke. Opći sud nije odlučio o tužbenom razlogu koji se temelji na povredi članka 351. prvog stavka UFEU-a te je žalba u tijeku pred Sudom posljedično ograničena na druga pitanja. Stoga, ako se žalba odbije, sud Unije neće ispitati pitanje primjene članka 351. prvog stavka UFEU-a. Suprotno tomu, ako se žalba prihvati, predmet bi se vratio Općem sudu na ponovno suđenje, tako da bi sud Unije mogao ispitati to pitanje u pogledu obveza koje ima Rumunjska.

Predsudski postupak

36 Komisija je 3. prosinca 2020. Ujedinjenoj Kraljevini uputila pismo opomene u pogledu presude o kojoj je riječ, u kojem joj je prigovorila povredu članka 4. stavka 3. UEU-a, članka 108. stavka 3., članka 267. prvog i trećeg stavka odnosno članka 351. prvog stavka UFEU-a u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju.

37 Dopisom od 1. travnja 2021. Ujedinjena Kraljevina odgovorila je na to pismo opomene osporavajući sve povrede koje joj Komisija stavlja na teret.

38 Komisija je 15. srpnja 2021., smatrajući da argumenti istaknuti u tom odgovoru nisu bili dovoljni za izmjenu njezine analize, proslijedila svoje obrazloženo mišljenje Ujedinjenoj Kraljevini, u kojem je zaključila da je Ujedinjena Kraljevina, zbog presude o kojoj je riječ, povrijedila odredbe navedene u njezinu pismu opomene.

39 Dopisom od 23. kolovoza 2021. Ujedinjena Kraljevina zatražila je od Komisije produljenje roka za odgovor na to obrazloženo mišljenje, što je ona odobrila. Međutim, Ujedinjena Kraljevina naposljetku nije odgovorila na obrazloženo mišljenje.

Razvoj događaja nakon obrazloženog mišljenja

40 Presudom od 25. siječnja 2022., Komisija/European Food i dr. (C-638/19 P, EU:C:2022:50), Sud je ukinuo presudu Općeg suda zbog toga što je, kao što to proizlazi iz točaka 115. do 136. presude Suda, Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da Komisija nije bila nadležna *ratione temporis* donijeti konačnu odluku na temelju članka 108. UFEU-a jer je pravo na državnu potporu iz te odluke dodijeljeno arbitražnom odlukom nakon pristupanja Rumunjske Uniji. Sud je u točkama 137. do 145. iste presude dodao da je, osim toga, Opći sud također počinio pogrešku koja se tiče prava kad je presudio da presuda od 6. ožujka 2018., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158) nije relevantna u ovom slučaju, s obzirom na to da je sustav pravnih sredstava predviđen UEU-om i UFEU-om zamijenio predmetni arbitražni postupak računajući od dana tog pristupanja. Sud je predmet vratio Općem sudu na odlučivanje o razlozima i argumentima koji su pred njim istaknuti, a o kojima Sud nije odlučio. Ovaj predmet, upisan pod brojevima T-624/15 RENV, T-694/15 RENV i T-704/15 RENV, u tijeku je pred Općim sudom.

41 Rješenjem od 21. rujna 2022., Romatsa i dr. (C-333/19, EU:C:2022:749), Sud je u njegovim točkama 42. i 43. presudio da iz presuda od 6. ožujka 2018., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), i od 25. siječnja 2022., Komisija/European Food i dr. (C-638/19 P, EU:C:2022:50), proizlazi da je arbitražna odluka neusklađena s člancima 267. i 344. UFEU-a, tako da ne može proizvesti nikakav učinak. Slijedom toga, Sud je u točki 44. tog rješenja presudio da je sud države članice pred kojim je pokrenut postupak izvršenja te arbitražne odluke dužan izuzeti iz primjene tu odluku te je stoga ni u kojem slučaju ne može izvršiti kako bi njezinim korisnicima omogućio isplatu naknade štete koja im je njome dodijeljena.

42 Rješenjem od 24. studenoga 2022., European Food i dr. (C-333/19 REC, EU:C:2022:936) Sud je osim toga, odbio zahtjev za povlačenje ili ispravak rješenja u tom predmetu i za brisanje predmeta C-333/19.

Postupak pred Sudom

43 Komisija je 29. srpnja 2022. pokrenula ovaj postupak.

44 Budući da je tužba koju je ona podnijela u tu svrhu bila uredno dostavljena Ujedinjenoj Kraljevini, ali ona nije podnijela odgovor na tužbu u smislu članka 124. stavka 1. Poslovnika Suda, nakon isteka roka dodijeljenog za odgovor, koji je bio određen za 14. listopada 2022., i s obzirom na to da je tajništvu neformalno potvrdila da u toj fazi nema namjeru sudjelovati u postupku, Komisija je od Suda zatražila da, u skladu s člankom 152. stavkom 1. Poslovnika Suda, donese presudu kojom prihvaća njezin tužbeni zahtjev.

45 Sud je 14. veljače 2023. pitao Komisiju je li, s obzirom na posebne okolnosti ovog predmeta, spremna prihvatiti da se Ujedinjenoj Kraljevini dodijeli novi rok za podnošenje njezina odgovora na tužbu, pri čemu je Sud pojasnio da će primijeniti članak 152. Poslovnika samo ako Ujedinjena Kraljevina ne reagira nakon isteka tog novog roka.

46 Dopisom od 3. ožujka 2023. Komisija je obavijestila Sud da se, s obzirom na posebne okolnosti slučaja, ne protivi tomu da se Ujedinjenoj Kraljevini odobri novi rok za podnošenje odgovora na tužbu, dodajući da to stajalište ni u kojem slučaju ne bi trebalo predstavljati presedan za druge predmete.

47 Dopisom od 8. ožujka 2023. Sud je stoga Ujedinjenoj Kraljevini napomenuo da, ako se želi pozvati na mogućnost, ponuđenu u dogovoru s Komisijom, da podnese odgovor na tužbu neovisno o tome što on nije podnesen u prvotnom roku, ta institucija neće zahtijevati od Suda da donese odluku u ovom predmetu zbog ogluhe, na temelju članka 152. Poslovnika. Posljedično, Sud je obavijestio Ujedinjenu Kraljevinu da može podnijeti odgovor na tužbu u roku od dva mjeseca od dostave tog dopisa, uvećanom za rok zbog udaljenosti za deset dana predviđen člankom 51. tog poslovnika, pri čemu je od Ujedinjene Kraljevine zatražio da ga, u slučaju da odluči ne iskoristiti tu mogućnost, o tome obavijesti što je prije moguće, u kojem će slučaju pisani postupak ponovno biti zaključen, a postupak zbog ogluhe nastavit će se uobičajenim tijekom.

48 Dopisom od 20. travnja 2023. Ujedinjena Kraljevina obavijestila je Sud da potvrđuje da ne namjerava podnijeti odgovor na tužbu u ovom predmetu, neovisno o novom roku koji joj je dodijeljen.

49 Stoga je na Sudu da u skladu s člankom 41. Statuta Suda Europske unije i člankom 152. Poslovnika donese presudu zbog ogluhe. Budući da ne postoji nikakva sumnja u dopuštenost tužbe, na Sudu je da, u skladu sa stavkom 3. tog članka 152., provjeri čine li se Komisijini zahtjevi osnovanima.

Nadležnost Suda

50 Uvodno valja podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 87. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju, Sud nadležan za odlučivanje o tužbama koje mu je Komisija podnijela na temelju članka 258. UFEU-a tijekom razdoblja od četiri godine nakon isteka prijelaznog razdoblja, koje je, na temelju članka 2. točke (e) tog sporazuma, u vezi s člancima 126. i 185. navedenog sporazuma, trajalo od 1. veljače do 31. prosinca 2020. (u daljnjem tekstu: prijelazno razdoblje), ako smatra da je Ujedinjena Kraljevina povrijedila obvezu koju ima na temelju Ugovorâ prije isteka tog prijelaznog razdoblja.

51 Posljedično, budući da je, kao što to proizlazi iz točke 1. ove presude, povreda obveze koja se ovom tužbom Ujedinjenoj Kraljevini stavlja na teret posljedica presude o kojoj je riječ, donesene 19. veljače 2020., tijekom prijelaznog razdoblja, i da je Komisija tu tužbu podnijela 29. srpnja 2022., u okviru razdoblja od četiri godine nakon isteka tog prijelaznog razdoblja, Sud je nadležan za odlučivanje o navedenoj tužbi.

Meritum

52 U prilog svojoj tužbi Komisija ističe četiri prigovora, koji se temelje na tome da je Ujedinjena Kraljevina povrijedila, prvo, članak 4. stavak 3. UEU-a, drugo, članak 351. prvi stavak UFEU-a, treće, članak 267. prvi i treći stavak UFEU-a i, četvrto, članak 108. stavak 3. UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju, pri čemu svaka od tih povreda, prema mišljenju te institucije, proizlazi iz presude o kojoj je riječ.

53 U svrhu ispitivanja tih prigovora najprije valja istaknuti da, u skladu s člankom 127. stavkom 6. Sporazuma o povlačenju, Ujedinjenu Kraljevinu, čak i ako je povreda koja joj se stavlja na teret nastupila nakon njezina povlačenja iz Unije, kao što je to istaknuto u točki 51. ove presude, iako je postojala prije isteka prijelaznog razdoblja, u svrhu ispitivanja prigovora koje je Komisija istaknula u prilog svojoj tužbi valja smatrati „državom članicom", a ne trećom zemljom, pri čemu se u stavku 1. tog članka 127. pojašnjava, osim toga, da je pravo Unije bilo primjenjivo na Ujedinjenu Kraljevinu tijekom tog prijelaznog razdoblja.

54 Međutim, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, obveza država članica da poštuju odredbe UFEU-a odnosi se na sva njihova tijela, uključujući, u okviru njihovih ovlasti, sudove. Stoga se povreda obveze države članice može načelno utvrditi na temelju članka 258. UFEU-a, neovisno o tijelu te države čija je radnja ili propust uzrok povrede obveze, čak i ako je riječ o ustavno neovisnoj instituciji (presuda od 28. siječnja 2020., Komisija/Italija (Direktiva o borbi protiv kašnjenja u plaćanju), C-122/18, EU:C:2020:41, t. 55. i navedena sudska praksa).

55 Osnovanost prigovora koje je istaknula Komisija valja ocijeniti s obzirom na ta razmatranja, ispitujući na prvom mjestu drugi od tih prigovora.

Drugi prigovor, koji se temelji na povredi članka 351. prvog stavka UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju

Tužiteljeva argumentacija

56 Komisija prigovara Ujedinjenoj Kraljevini da je povrijedila članak 351. prvi stavak UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju, jer je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) u presudi o kojoj je riječ, pogrešno protumačivši i primijenivši pojmove „prava jedne ili više trećih država" i „utjecaj na odredbe Ugovorâ", presudio da se pravo Unije ne primjenjuje na obvezu Ujedinjene Kraljevine da izvrši arbitražnu odluku na temelju članka 54. Konvencije ICSID-a.

57 Naime, s jedne strane, ta obveza ne podrazumijeva nikakvo pravo jedne ili više trećih država jer se ovaj predmet odnosi isključivo na države članice i njihove državljane. S druge strane, ugovori nisu utjecali ni na jednu obvezu Ujedinjene Kraljevine na temelju Konvencije ICSID-a jer su se relevantne odredbe te konvencije mogle tumačiti na način da se izbjegne bilo kakav sukob s relevantnim pravilima prava Unije.

Ocjena Suda

58 Valja podsjetiti na to da u skladu s člankom 351. prvim stavkom UFEU-a, odredbe Ugovorâ ne utječu na prava i obveze koje proizlaze iz međunarodnih sporazuma sklopljenih prije dana njihova pristupanja, a koje su sklopile jedna ili više država članica s jedne strane te jedna ili više trećih zemalja s druge strane.

59 Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda članak 351. prvi stavak UFEU-a ima za cilj pojasniti, u skladu s načelima međunarodnog prava, da primjena Ugovorâ ne utječe na obvezu dotične države članice da poštuje prava trećih zemalja koja proizlaze iz prethodnog sporazuma i da ispuni obveze koje ima (vidjeti, među ostalim, presude od 14. listopada 1980., Burgoa, 812/79, EU:C:1980:231, t. 8., i od 9. veljače 2012., Luksan, C-277/10, EU:C:2012:65, t. 61.). Ta odredba ima opću primjenu, u

smislu da se primjenjuje na svaki međunarodni sporazum bez obzira na njegov predmet, a koji može utjecati na Ugovore Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 2. kolovoza 1993., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, t. 11.).

60 Stoga je cilj članka 351. prvog stavka UFEU-a zaštititi prava trećih država (presuda od 13. srpnja 1966., Consten i Grundig/Komisija, 56/64 i 58/64, EU:C:1966:41, str. 500.), omogućujući dotičnim državama članicama da poštuju obveze koje imaju na temelju prethodnog međunarodnog sporazuma (vidjeti u tom smislu presudu od 21. prosinca 2011., Air Transport Association of America i dr., C-366/10, EU:C:2011:864, t. 61.).

61 Suprotno tomu, ta odredba ne ovlašćuje države članice da se u svojim odnosima unutar Unije pozivaju na prava koja proizlaze iz takvih sporazuma (vidjeti u tom smislu presude od 2. srpnja 1996., Komisija/Luxembourg, C-473/93, EU:C:1996:263, t. 40., kao i od 7. srpnja 2005., Komisija/Austrija, C-147/03, EU:C:2005:427, t. 58.).

62 Iz toga slijedi da se u članku 351. prvom stavku UFEU-a izraz „prava i obveze” u pogledu „prava” odnosi na prava trećih država, a kad je riječ o „obvezama”, na obveze država članica (presude od 27. veljače 1962., Komisija/Italija, 10/61, EU:C:1962:2, str. 22., i od 2. kolovoza 1993., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, t. 12.).

63 Slijedom toga, kako bi se utvrdilo može li se pravilo prava Unije onemogućiti međunarodnim sporazumom koji se primjenjivao prije te odredbe, valja ispitati nalaže li on predmetnoj državi članici obveze čije izvršenje još mogu zahtijevati treće države koje su stranke tog sporazuma (vidjeti, među ostalim, presude od 2. kolovoza 1993., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, t. 13., i od 15. rujna 2011., Komisija/Slovačka, C-264/09, EU:C:2011:580, t. 42.).

64 Stoga, da bi se pravilo prava Unije moglo onemogućiti na temelju međunarodnog sporazuma, u skladu s člankom 351. prvim stavkom UFEU-a, moraju se ispuniti dva uvjeta; to da je riječ o sporazumu sklopljenom prije stupanja na snagu Ugovorâ Unije u dotičnoj državi članici i to da dotična treća država na temelju toga ima prava čije poštovanje može zahtijevati od te države članice (vidjeti u tom smislu presudu od 10. ožujka 1998., T. Port, C-364/95 i C-365/95, EU:C:1998:95, t. 61.).

65 Stoga se države članice ne mogu pozivati na tu odredbu kada u predmetnom slučaju nije riječ o pravima trećih država (vidjeti u tom smislu presude od 22. rujna 1988., Deserbais, 286/86, EU:C:1988:434, t. 18., i od 6. travnja 1995., RTE i ITP/Komisija, C-241/91 P i C-242/91 P, EU:C:1995:98, t. 84.).

66 S obzirom na ta načela valja ispitati osnovanost drugog prigovora, kojim Komisija Ujedinjenoj Kraljevini prigovara da je povrijedila članak 351. prvi stavak UFEU-a jer je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) u presudi o kojoj je riječ pogrešno protumačio i primijenio tu odredbu.

67 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je u toj presudi navedeni sud u biti presudio da je članak 351. prvi stavak UFEU-a primjenjiv na obvezu koju Ujedinjena Kraljevina ima na temelju Konvencije ICSID-a, a osobito njezina članka 54., da izvrši arbitražnu odluku, tako da, s obzirom na to da nije primjenjivo, pravo Unije, osobito članci 107. i 108. UFEU-a, koje je Komisija primijenila u pogledu te odluke u nalogu za obustavu, odluci o pokretanju postupka i konačnoj odluci, ne može spriječiti nacionalne sudove država članica da izvrše navedenu odluku.

68 Kako bi se ocijenilo jesu li, kao što to tvrdi Komisija, takvo tumačenje i takva primjena članka 351. prvog stavka UFEU-a pogrešni, valja, kao prvo, zaključiti da je utvrđeno da je Konvencija ICSID-a, koje Unija nije stranka i koja stoga nije dio prava Unije, multilateralni ugovor koji je Ujedinjena Kraljevina sklopila prije svojeg pristupanja Uniji kako s državama članicama tako i s trećim državama i da stoga taj međunarodni sporazum može biti obuhvaćen područjem primjene članka 351. prvog stavka UFEU-a, koji je odredba prava Unije u pogledu koje Sud ima isključivu nadležnost za davanje konačnog tumačenja (vidjeti u tom smislu presudu od 2. rujna 2021., Republika Moldova, C-741/19, EU:C:2021:655, t. 45.).

69 Kao što to proizlazi iz sudske prakse Suda, navedene u točkama 59. do 65. ove presude, sama činjenica da je država članica sklopila prethodni međunarodni sporazum s trećim državama ipak nije dovoljna za primjenu te odredbe, s obzirom na to da se na takve međunarodne sporazume u odnosima između država članica može pozivati samo kada te treće države iz njih u okolnostima konkretnog slučaja imaju prava čije poštovanje mogu zahtijevati od dotične države članice.

70 Stoga valja ispitati, kao drugo, nalaže li Konvencija ICSID-a, u pogledu izvršenja arbitražne odluke, Ujedinjenoj Kraljevini obveze koje ona ima prema trećim državama i na koje se one imaju pravo pozvati u odnosu na Ujedinjenu Kraljevinu u smislu članka 351. prvog stavka UFEU-a.

71 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je arbitražnom odlukom arbitražni sud osnovan u okviru Konvencije ICSID-a, u skladu s arbitražnom klauzulom predviđenom BIT-om sklopljenim između Kraljevine Švedske i Rumunjske prije njezina pristupanja Uniji, naložio Rumunjskoj da ulagačima, švedskim državljanima i društvima koja su pod njihovom kontrolom isplati naknadu štete koju su oni navodno pretrpjeli zbog toga što je Rumunjska, navodno protivno tom BIT-u, ukinula regionalni program potpora prije pristupanja Rumunjske Uniji.

72 Međutim, u skladu sa sudskom praksom Suda, takav bilateralni ugovor od pristupanja Rumunjske Uniji treba smatrati ugovorom koji se odnosi na dvije države članice (vidjeti po analogiji presudu od 8. rujna 2009., Budějovický Budvar, C-478/07, EU:C:2009:521, t. 97. i 98.).

73 Iz toga slijedi da se sporom koji su ulagači u ovom slučaju pokrenuli pred Supreme Courtom of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) nastojalo naložiti državi članici, odnosno Ujedinjenoj Kraljevini, obvezu izvršenja arbitražne odluke na temelju Konvencije ICSID-a kako bi se osiguralo da druga država članica, u ovom slučaju Rumunjska, poštuje obveze koje ima na temelju BIT-a u pogledu treće države članice, odnosno Kraljevine Švedske.

74 Iz toga tako proizlazi da se taj spor odnosio na navodnu obvezu Ujedinjene Kraljevine da postupi u skladu s odredbama Konvencije ICSID-a u pogledu Kraljevine Švedske i njezinih državljana i, s tim u vezi, navodnog prava potonjih da od Ujedinjene Kraljevine zahtijevaju poštovanje tih odredbi.

75 S druge strane, treća država nema pravo zahtijevati od Ujedinjene Kraljevine, na temelju Konvencije ICSID-a, izvršenje arbitražne odluke. Naime, zbog razloga koje je iznio nezavisni odvjetnik u točkama 133. do 137. svojeg mišljenja i kao što je to Komisija tvrdila u prilog ovom prigovoru, cilj je tog međunarodnog sporazuma, unatoč njegovoj multilateralnoj prirodi, urediti bilateralne odnose između ugovornih stranaka na istovrstan način kao i bilateralni ugovor (vidjeti po analogiji presudu od 2. rujna 2021., Republika Moldova, C-741/19, EU:C:2021:655, t. 64.).

76 U tom pogledu valja osobito primijetiti da, iako je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) u točkama 104. do 108. presude o kojoj je riječ zaključio da postoji takvo pravo na koje bi se treće države mogle pozvati u odnosu na Ujedinjenu Kraljevinu,

taj nacionalni sud, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 147. do 149. svojeg mišljenja, ipak u biti samo pokazuje da bi treće države koje su sklopile Konvenciju ICSID-a mogle imati interes u tome da država članica, kao što je to Ujedinjena Kraljevina, poštuje svoje obveze prema drugoj državi članici na način da, u skladu s odredbama te konvencije, izvrši arbitražnu odluku koja je obuhvaćena njezinim područjem primjene. Međutim, takav isključivo činjenični interes ne može se izjednačiti s „pravom” u smislu članka 351. prvog stavka UFEU-a kojim se može opravdati primjena te odredbe.

77 Suprotno tomu, valja utvrditi da u presudi o kojoj je riječ Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) nije ispitao temeljno pitanje u kojoj bi mjeri treća država mogla, među ostalim, na temelju članka 64. Konvencije ICSID-a, pokrenuti postupak za utvrđivanje međunarodne odgovornosti Ujedinjene Kraljevine zbog nepoštovanja obveza koje ima na temelju te konvencije u okviru izvršenja arbitražne odluke donesene u sporu između država članica.

78 Međutim, valja istaknuti da je članak 351. prvi stavak UFEU-a pravilo kojim se, ako su ispunjeni uvjeti za njegovu primjenu, dopuštaju odstupanja od primjene prava Unije, uključujući primarnog prava (presuda od 28. listopada 2022., Generalstaatsanwaltschaft München (Izručenje i *ne bis in idem*), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, t. 119. i navedena sudska praksa).

79 Ta odredba tako može imati znatan utjecaj na pravni poredak Unije, s obzirom na to da dopušta, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točkama 140. i 175. svojeg mišljenja, odstupanje od načela nadređenosti prava Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 28. ožujka 1995., Evans Medical i Macfarlan Smith, C-324/93, EU:C:1995:84, t. 26. do 28.), koje je jedno od njegovih bitnih obilježja (vidjeti osobito presudu od 2. rujna 2021., Republika Moldova, C-741/19, EU:C:2021:655, t. 43. i navedenu sudsku praksu).

80 U tom kontekstu valja primijetiti da bi, prema presudi o kojoj je riječ, sve države članice koje su sklopile Konvenciju ICSID-a prije svojeg pristupanja Uniji, što je slučaj većine njih, mogle, na temelju članka 351. prvog stavka UFEU-a, isključiti sporove koji se odnose na pravo Unije iz pravosudnog sustava Unije na način da ih povjere arbitražnim sudovima osnovanima u okviru te konvencije. Međutim, iz sudske prakse Suda, kako je utvrđena u presudi od 6. ožujka 2018., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), proizlazi da je sustav pravnih lijekova predviđen UEU-om i UFEU-om zamijenio arbitražne postupke uspostavljene između država članica (presuda od 25. siječnja 2022., Komisija/European Food i dr. C-638/19 P, EU:C:2022:50, t. 145.).

81 Članak 351. prvi stavak UFEU-a stoga treba, u skladu sa sudskom praksom Suda, usko tumačiti kako opća pravila predviđena Ugovorima Unije ne bi bila lišena svoje biti (vidjeti u tom smislu presudu od 28. listopada 2022., Generalstaatsanwaltschaft München (Izručenje i *ne bis in idem*), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, t. 120.)

82 U tim je okolnostima Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) u svakom slučaju bio dužan, prije donošenja zaključka prema kojem se pravo Unije na temelju članka 351. prvog stavka UFEU-a ne primjenjuje na obvezu Ujedinjene Kraljevine da na temelju Konvencije ICSID-a izvrši arbitražnu odluku, temeljito ispitati uključuje li takva obveza, unatoč činjenici da se odnosi na odluku kojom je utvrđena povreda države članice bilateralnog ugovora sklopljenog s drugom državom članicom, i prava na koja bi se treće države mogle pozivati u odnosu na njih.

83 Međutim, takvo temeljito ispitivanje, uzimajući u obzir načelo prema kojem svaku iznimku od nadređenosti prava Unije treba usko tumačiti, ne postoji u presudi o kojoj je riječ, koja stoga ne može dovesti u pitanje razmatranja koja proizlaze iz točaka 73. do 75. ove presude.

84 Stoga valja smatrati, a da pritom nije potrebno ispitati Komisijine argumente o dosegu izraza „Odredbe Ugovorâ ne utječu” iz članka 351. prvog stavka UFEU-a, da je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) presudom o kojoj je riječ pogrešno protumačio i primijenio tu odredbu dajući joj širok doseg, na način da je primjenjiva na obvezu Ujedinjene Kraljevine da izvrši arbitražnu odluku na temelju Konvencije ICSID-a, tako da pravo Unije, s obzirom na to da nije primjenjivo, ne može spriječiti to izvršenje.

85 Međutim, ne može se prihvatiti da sud države članice, osobito sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka, kao što je u ovom slučaju Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), može prihvatiti pogrešno tumačenje prava Unije čiji je cilj i učinak namjerno isključivanje primjene cijelog prava Unije.

86 Naime, takvo tumačenje, koje, kao što to već proizlazi iz točaka 78. i 79. ove presude, dovodi do odbacivanja načela nadređenosti prava Unije, koje je jedno od njegovih bitnih obilježja, može dovesti u pitanje dosljednost, puni učinak i autonomiju prava Unije kao i u konačnici posebnu narav prava uspostavljenog Ugovorima (vidjeti u tom smislu presudu od 2. rujna 2021., Republika Moldova, C-741/19, EU:C:2021:655, t. 46. i navedenu sudsku praksu).

87 Iz toga tako proizlazi da je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) presudom o kojoj je riječ ozbiljno ugrozio pravni poredak Unije.

88 Stoga valja prihvatiti drugi prigovor, koji se temelji na povredi članka 351. prvog stavka UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju.

Prvi prigovor, koji se temelji na povredi članka 4. stavka 3. UEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju

Tužiteljeva argumentacija

89 Svojim prvim prigovorom Komisija prigovara Ujedinjenoj Kraljevini da je povrijedila članak 4. stavak 3. UEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju, jer se Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) u presudi o kojoj je riječ izjasnio o tumačenju članka 351. prvog stavka UFEU-a i primjeni te odredbe na izvršenje arbitražne odluke, iako je o pitanju koje se odnosi na to tumačenje odlučeno odlukom Komisije te je ono bilo u tijeku pred sudovima Unije.

90 U situaciji u kojoj se pred nacionalnim sudom vodi predmet u pogledu kojeg Komisija već provodi istragu ili sudovi Unije provode postupak, obveza lojalne suradnje tom sudu nalaže da prekine postupak, osim ako ne postoji gotovo nikakva opasnost od proturječnosti između njegove očekivane presude i vjerojatnog akta Komisije ili odluke sudova Unije.

91 Međutim, postupkom izvršenja koji su u ovom slučaju pokrenuli ulagači u Ujedinjenoj Kraljevini pred Supreme Courtom of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) pokrenut je postupak u kojem je potrebno tumačenje iste odredbe prava Unije s obzirom na istu mjeru o kojoj je Komisija već odlučila i o kojoj sudovi Unije trebaju odlučiti.

92 Iako je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) najprije priznao da se obveza lojalne suradnje i dalje primjenjuje, s obzirom na žalbu podnesenu protiv presude Općeg suda, u iščekivanju konačne presude sudova Unije, on je naposljetku zaključio da ta obveza nije primjenjiva u ovom slučaju, oslanjajući se na pogrešne razloge, što dovodi do opasnosti od proturječnosti između njegove presude i odluka Komisije i/ili Suda o istom pitanju.

Ocjena Suda

93 Valja podsjetiti na to da prema članku 4. stavku 3. drugom i trećem podstavku UEU-a države članice, s jedne strane, poduzimaju sve odgovarajuće mjere, opće ili posebne, kako bi osigurale ispunjavanje obveza koje proizlaze iz Ugovorâ ili akata institucija Unije i, s druge strane, olakšavaju ostvarivanje zadaća Unije i suzdržavaju se od svake mjere koja bi mogla ugroziti postizanje ciljeva Unije.

94 Prema sudskoj praksi Suda, iz načela lojalne suradnje, utvrđenog u toj odredbi, proizlazi da su države članice, uključujući nacionalne sudove, obvezne poduzeti sve mjere prikladne za jamčenje dosega i učinkovitosti prava Unije (vidjeti osobito presudu od 8. ožujka 2022., Komisija/Ujedinjena Kraljevina (Borba protiv prijevara umanjenjem vrijednosti), C-213/19, EU:C:2022:167, t. 584.).

95 Konkretno, primjena pravila Unije u području državnih potpora, predviđenih u člancima 107. i 108. UFEU-a, počiva na obvezi lojalne suradnje između nacionalnih sudova s jedne strane te Komisije i sudova Unije s druge strane, u okviru koje svatko djeluje u skladu s ulogom koja mu je dodijeljena Ugovorom (presuda od 4. ožujka 2020., Buonotourist/Komisija, C-586/18 P, EU:C:2020:152, t. 89.).

96 U tom pogledu, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da se pred nacionalnim sudovima u području državnih potpora mogu pokrenuti sporovi koji ih obvezuju da tumače i primjenjuju pojam „potpora” iz članka 107. stavka 1. UFEU-a, osobito kako bi se utvrdilo je li državna mjera uvedena protivno članku 108. stavku 3. UFEU-a. S druge strane, nacionalni sudovi nisu nadležni za odlučivanje o spojivosti državne potpore s unutarnjim tržištem. Naime, ocjena spojivosti mjera potpore ili programa državnih potpora s unutarnjim tržištem u isključivoj je nadležnosti Komisije koja djeluje pod nadzorom suda Unije (presuda od 4. ožujka 2020., Buonotourist/Komisija, C-586/18 P, EU:C:2020:152, t. 90. i navedena sudska praksa).

97 U okviru nužne suradnje koja se temelji na primjeni tih odredaba nacionalni sudovi moraju poduzeti sve opće i posebne mjere koje jamče ispunjavanje obveza koje proizlaze iz prava Unije i suzdržati se od onih koje bi mogle dovesti u opasnost ostvarenje ciljeva Ugovora, kao što i proizlazi iz članka 4. stavka 3. UEU-a (presuda od 12. siječnja 2023., DOBELES HES, C-702/20 i C-17/21, EU:C:2023:1, t. 77.). Tako se oni osobito moraju suzdržati od donošenja odluka koje su u suprotnosti s odlukom Komisije, čak i ako je ona privremenog karaktera (presuda od 21. studenoga 2013., Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, t. 41.).

98 Posljedično, kada rješenje spora koji se vodi pred nacionalnim sudom ovisi o valjanosti Komisijine odluke, iz obveze lojalne suradnje proizlazi da bi nacionalni sud, kako bi izbjegao donošenje odluke protivne Komisijinoj odluci, morao zastati s postupkom sve dok sud Unije ne donese konačnu odluku o tužbi za poništenje, osim ako smatra da je u okolnostima predmetnog slučaja opravdano Sudu uputiti prethodno pitanje o valjanosti Komisijine odluke (presuda od 25. srpnja 2018., Georgsmarienhütte i dr., C-135/16, EU:C:2018:582, t. 24. i navedena sudska praksa).

99 U tom kontekstu, također valja istaknuti da akti institucija Unije u načelu uživaju presumpciju zakonitosti sve dok se ne ponište ili ne povuku (vidjeti osobito presudu od 2. travnja 2020., Komisija/Poljska, Mađarska i Češka Republika (Privremeni mehanizam premještanja podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu), C-715/17, C-718/17 i C-719/17, EU:C:2020:257, t. 139.).

100 U ovom slučaju valja podsjetiti na to da je Komisija konačnom odlukom, donesenom u okviru postupka predviđenog člankom 108. stavkom 2. UFEU-a nakon naloga za obustavu i odluke o pokretanju postupka, smatrala da isplata naknade štete dodijeljene arbitražnom odlukom čini državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a koja nije spojiva s unutarnjim tržištem.

101 U tu je svrhu Komisija, kako u uvodnim izjavama 51. do 54. odluke o pokretanju postupka tako i u uvodnim izjavama 126. do 129. konačne odluke, smatrala, kao što to proizlazi iz točke 21. ove presude, da članak 351. prvi stavak UFEU-a nije prepreka primjeni članaka 107. i 108. UFEU-a na izvršenje arbitražne odluke. Konkretno, Komisija je u tom pogledu smatrala da primjena pravila UFEU-a u području državnih potpora na naknadu štete dodijeljene tom odlukom ne može utjecati na prava i obveze predviđene člankom 351. prvim stavkom UFEU-a jer je, s jedne strane, BIT ugovor sklopljen između dviju država članica i, s druge strane, nijedna treća država koja je potpisala i ratificirala Konvenciju ICSID-a nije stranka BIT-a koji je predmet postupka o kojem je riječ.

102 U prilog svojoj tužbi za poništenje konačne odluke koju su pokrenuli pred Općim sudom na temelju članka 263. UFEU-a ulagači su svojim prvim tužbenim razlozima u predmetima T-624/15 i T-694/15 te trećim tužbenim razlogom u predmetu T-704/15 istaknuli da je to Komisijino rasuđivanje pogrešno. Međutim, Opći je sud svojom presudom poništio tu odluku zbog drugog razloga, odnosno zbog toga što Komisija nije bila nadležna *ratione temporis* na temelju članka 108. UFEU-a, a da se nije izjasnio o tim tužbenim razlozima.

103 U tom su kontekstu ulagači pred Supreme Courtom of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) podnijeli zahtjev za izvršenje arbitražne odluke u Ujedinjenoj Kraljevini u odnosu na Rumunjsku i, prema tome, za isplatu naknade štete dodijeljene tom odlukom, ističući u prilog tom zahtjevu da ni postupci koji su u tijeku pred institucijama Unije na temelju članaka 107. i 108. UFEU-a ni članak 351. prvi stavak UFEU-a ne predstavljaju prepreku takvom izvršenju.

104 Iz toga proizlazi, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 79. svojeg mišljenja, da su se postupci koji su u tijeku pred institucijama Unije i Supreme Courtom of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) odnosili na isto pitanje, odnosno, u biti, na izvršenje arbitražne odluke u Uniji, na tumačenje istih odredbi, osobito članaka 107. i 108. UFEU-a te članka 351. prvog stavka UFEU-a, i na valjanost ili djelotvornost odluka koje je Komisija donijela na temelju članaka 107. i 108. UFEU-a kako bi spriječila takvo izvršenje.

105 Tako sam Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) u točki 51. presude o kojoj je riječ ističe da presuda Općeg suda „ne utječe na postojeću istragu Komisije u području državnih potpora”, tako da „ostaju učinci odluke o pokretanju postupka” i da „ne može biti siguran” da presuda Općeg suda isključuje mogućnost da Komisija „preoblikuje svoju istragu u ovom predmetu kako bi izbjegla pogreške koje su dovele do poništenja konačne odluke”.

106 U tim okolnostima, Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) u točki 56. presude o kojoj je riječ ističe, kao što je to već istaknuto u točki 32. ove presude, da je „zabrinut zbog potencijalno proturječnih odluka o istom pitanju između istih stranaka”, s

obzirom na to da „ne može zaključiti da gotovo da ne postoji nikakva opasnost od proturječnosti”, i da ako stvarno dođe do te proturječnosti, posljedica toga predstavljala bi „znatnu prepreku primjeni prava Unije” tako da je „činjenica da je u tijeku žalbeni postupak pred Sudom s realnim izgledima za uspjeh u načelu dovoljna za primjenu obveze lojalne suradnje”.

107 Stoga se čini da je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) bio potpuno svjestan činjenice da bi takva odluka, ako bi on dopustio izvršenje arbitražne odluke u Ujedinjenoj Kraljevini, imala za učinak ometanje upravnog postupka pokrenutog pred Komisijom na temelju članaka 107. i 108. UFEU-a i sudskog postupka pokrenutog pred sudovima Unije na temelju članka 263. UFEU-a.

108 Točno je da je u trenutku kad je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) odlučio presudom o kojoj je riječ konačna odluka bila poništena presudom Općem suda.

109 Međutim, takvo poništenje ne utječe na obvezu lojalne suradnje koju Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) ima na temelju članka 4. stavka 3. UEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju.

110 S jedne strane, kao što to Komisija pravilno ističe, poništenje konačne odluke nije imalo za učinak dovođenje u pitanje ni naloga za obustavu ni odluke o pokretanju postupka. Naime, prema sudskoj praksi Suda, poništenje akta Unije ne utječe nužno na pripremne akte, s obzirom na to da se postupak koji ima za cilj nadomještanje poništenog akta načelno može nastaviti točno od trenutka u kojem je nezakonitost nastala (presuda od 21. rujna 2017., Riva Fire/Komisija, C-89/15 P, EU:C:2017:713, t. 34. i navedena sudska praksa).

111 Međutim, u ovom slučaju, iako je točno da je Opći sud poništio konačnu odluku zbog toga što Komisija nije bila nadležna *ratione temporis* na temelju članka 108. UFEU-a, to je bilo nakon što je u točki 108. te presude istaknuo, kao što je to već istaknuto u točki 25. ove presude, da Komisija u pogledu iznosa naknade štete koje treba vratiti nije razlikovala one iz razdoblja prije pristupanja Rumunjske Uniji i one iz razdoblja nakon tog pristupanja.

112 Iz toga proizlazi da presuda Općeg suda nije spriječila Komisiju, kao što je to Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), što je već navedeno u točki 105. ove presude, sam naveo u točki 51. presude o kojoj je riječ, da ponovno pokrene službeni istražni postupak iz članka 108. stavka 2. UFEU-a, ograničavajući se na naknadu štete koja se odnosi na razdoblje nakon navedenog pristupanja.

113 U tom smislu, odluka o pokretanju postupka, kojom se isključuje relevantnost članka 351. prvog stavka UFEU-a, stoga je i dalje proizvodila svoje učinke, što je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) također priznao u navedenoj točki 51.

114 S druge strane, budući da je Komisija, prije nego što je donesena presuda o kojoj je riječ, podnijela žalbu protiv presude Općeg suda, čak i ako žalba nema suspenzivni učinak u skladu s člankom 278. UFEU-a, sud Unije još nije donio konačnu odluku o valjanosti konačne odluke u trenutku kada je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) odlučio u presudi o kojoj je riječ.

115 Naime, ne može se isključiti da će Sud ukinuti presudu Općeg suda i vratiti mu je na ispitivanje drugih tužbenih razloga za poništenje konačne odluke, među kojima su i oni koji se temelje na povredi članka 351. prvog stavka UFEU-a. Takva je uostalom situacija do koje je došlo nakon presude od 25. siječnja 2022., Komisija/European Food i dr. (C-638/19 P, EU:C:2022:50), koja je donesena nakon presude o kojoj je riječ i obrazloženog mišljenja.

116 Stoga iz prethodno navedenog proizlazi da je, na dan kada je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) donio presudu o kojoj je riječ, Komisija privremeno ispitala pitanje utjecaja članka 351. prvog stavka UFEU-a na primjenu prava Unije, osobito članaka 107. i 108. UFEU-a, na izvršenje arbitražne odluke u svojoj odluci o pokretanju postupka, u okviru koje je, kao što je to istaknuto u točki 101. ove presude, ona isključila primjenu članka 351. prvog stavka UFEU-a i sud Unije ju je još mogao ocijeniti u okviru sudskog postupka na temelju članka 263. UFEU-a radi poništenja konačne odluke.

117 U tim okolnostima valja utvrditi da je, u trenutku u kojem je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) odlučio u presudi o kojoj je riječ, postojala opasnost od proturječnih odluka, koja se i dalje konkretizirala, s obzirom na to da je tom presudom zaključeno da se primjenjuje članak 351. prvi stavak UFEU-a i da se na temelju Konvencije ICSID-a mora izvršiti arbitražna odluka, dok je odluka o pokretanju postupka bila potpuno suprotna, kao i konačna odluka, o čijoj se zakonitosti u trenutku donošenja te presude odlučivalo povodom žalbe.

118 Taj se zaključak ne može dovesti u pitanje nijednim od razloga koje je iznio Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), kako su navedeni u točki 35. ove presude, kako bi se u ovom slučaju isključila primjena obveze lojalne suradnje.

119 Kao prvo, što se tiče razloga prema kojem pitanja o postojanju i dosegu, u svrhu primjene članka 351. prvog stavka UFEU-a, obveza koje proizlaze iz ranijih međunarodnih sporazuma, kojih Unija nije stranka, nisu rezervirana za sudove Unije odnosno izvan su njihove nadležnosti, najprije valja pojasniti da se obveza lojalne suradnje koju nacionalni sudovi imaju na temelju članka 4. stavka 3. UEU-a nikako ne temelji na pretpostavci da su određena pitanja u isključivoj nadležnosti sudova Unije ili nacionalnih sudova, nego, naprotiv, pretpostavlja da isto pitanje može biti obuhvaćeno usporednom nadležnošću svakog od njih, tako da postoji opasnost od proturječnih odluka.

120 Međutim, pitanje koje je u ovom slučaju bilo postavljeno istodobno, s jedne strane, Supreme Courtu of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) i, s druge strane, Komisiji i sudovima Unije odnosilo se na doseg članka 351. prvog stavka UFEU-a, koji je odredba prava Unije, čije je konačno tumačenje, kao što je to već navedeno u točki 68. ove presude, u isključivoj nadležnosti Suda, s obzirom na to da presuda koju on donese na temelju članka 267. UFEU-a obvezuje nacionalne sudove za rješavanje spora koji se pred njima vodi (vidjeti u tom smislu, među ostalim, presudu od 5. srpnja 2016., Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, t. 33.)

121 Konkretno, u tom pogledu valja istaknuti da članak 351. prvi stavak UFEU-a ne sadržava nikakvo upućivanje na pravo država članica ili međunarodno pravo, tako da izraze koje ta odredba sadržava treba smatrati autonomnim pojmovima prava Unije koji se moraju ujednačeno tumačiti na njezinu području (vidjeti u tom smislu presudu od 22. lipnja 2021., Venezuela/Vijeće (Utjecaj na treću državu), C-872/19 P, EU:C:2021:507, t. 42. i navedenu sudsku praksu).

122 Iz toga slijedi da su sudovi Unije nadležni za utvrđivanje toga nalaže li prethodni međunarodni sporazum koji su države članice sklopile s trećim državama, kao što je Konvencija ICSID-a, predmetnoj državi članici, u ovom slučaju Ujedinjenoj Kraljevini, obveze čije poštovanje treća država može zahtijevati te utječu li na ta prava i obveze Ugovori Unije u smislu članka 351. prvog stavka UFEU-a.

123 To je slučaj, kao što to Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) priznaje u točki 99. presude o kojoj je riječ, u okviru tužbe za poništenje na temelju članka 263. UFEU-a ili tužbe zbog povrede obveze na temelju članka 258. UFEU-a. Naime, budući da bi se u protivnom povrijedilo načelo djelotvorne sudske zaštite, sud Unije, kako bi odlučio o osnovanosti argumenta koji se temelji na tome da je institucija Unije ili država članica, ovisno o slučaju, povrijedila članak 351. prvi stavak UFEU-a u odnosu na prethodni međunarodni sporazum, nužno mora ispitati doseg te konvencije kako bi odlučio u postupku koji se pred njim vodi (vidjeti u tom smislu presude od 6. travnja 1995., RTE i ITP/Komisija, C-241/91 P i C-242/91 P, EU:C:1995:98, t. 84., kao i od 15. rujna 2011., Komisija/Slovačka, C-264/09, EU:C:2011:580, t. 40. i 42.).

124 To isto vrijedi, kao što to Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) priznaje u istoj točki 99. presude o kojoj je riječ, i kad Sud odlučuje u okviru postupka povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a.

125 Točno je da je u tom okviru Sud presudio da je na nacionalnom sudu da provjeri koje se obveze, na temelju prethodnog međunarodnog sporazuma, nalažu dotičnoj državi članici i da odredi njegove granice na način da utvrdi u kojoj mjeri te obveze sprečavaju primjenu prava Unije (vidjeti, među ostalim, presude od 2. kolovoza 1993., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, t 21., i od 14. siječnja 1997., Centro-Com, C-124/95, EU:C:1997:8, t. 58.).

126 Međutim, tu sudsku praksu, koja odražava različite uloge koje su u načelu dodijeljene Sudu i nacionalnim sudovima u okviru prethodnog postupka, ne može se shvatiti na način da bi Sud stoga bio lišen svake nadležnosti za ispitivanje, na temelju članka 267. UFEU-a, dosega odredaba međunarodnog sporazuma, kao što je to Konvencija ICSID-a, kako bi utvrdio može li ona biti obuhvaćena člankom 351. prvim stavkom UFEU-a.

127 To je osobito slučaj kada, kao u okolnostima ovog predmeta, primjena potonje odredbe na takav međunarodni sporazum može imati odlučujući utjecaj na ishod usporedne izravne tužbe pokrenute pred sudovima Unije na temelju članka 263. UFEU-a, kojom se traži poništenje Komisijine odluke, poput konačne odluke, u kojoj je, poput odluke o pokretanju postupka, zaključeno da članak 351. prvi stavak UFEU-a nije primjenjiv na obvezu Ujedinjene Kraljevine da izvrši arbitražnu odluku na temelju Konvencije ICSID-a.

128 Naime, budući da je u okviru tužbe za poništenje sud Unije pozvan odlučiti o valjanosti pravnog akta Unije, u skladu je s podjelom uloga između nacionalnih sudova i suda Unije da je samo Sud nadležan za tumačenje prethodnog relevantnog međunarodnog sporazuma kako bi se utvrdilo predstavlja li članak 351. prvi stavak UFEU-a prepreku primjeni prava Unije navedenim aktom, s obzirom na to da je Sud, prema ustaljenoj sudskoj praksi, isključivo nadležan za utvrđivanje nevaljanosti akta Unije (presuda od 22. veljače 2022., RS (Učinci presuda ustavnog suda), C-430/21, EU:C:2022:99, t. 71. i navedena sudska praksa).

129 Kao drugo, što se tiče razloga prema kojem se pitanja postavljena u ovom slučaju pred nacionalnim sudovima i sudovima Unije ne podudaraju kad je riječ o predmetnim odredbama Konvencije ICSID-a i uključenih država članica, valja utvrditi da se, s jedne strane, kako postupak koji je Komisija vodila na temelju članaka 107. i 108. UFEU-a tako i postupak pokrenut pred sudovima Unije, kao i, s druge strane, postupak koji je pokrenut pred sudovima Ujedinjene Kraljevine odnosio na izvršenje od strane države članice, na temelju te konvencije, arbitražne odluke donesene u odnosu na drugu državu članicu te se postavljalo isto pitanje o tome u kojoj se mjeri člankom 351. prvim stavkom UFEU-a u takvom kontekstu može izuzeti iz primjene pravo Unije s obzirom na to da su sve te države članice sklopile navedenu konvenciju prije svojeg pristupanja Uniji.

130 U tom pogledu nije relevantno to što su se pred nacionalnim sudovima i institucijama Unije istaknule različite odredbe Konvencije ICSID-a, odnosno njezin članak 53. ili članak 54., ili to da je riječ o različitim državama članicama, odnosno, ovisno o slučaju, Ujedinjenoj Kraljevini ili Rumunjskoj, koje su države ugovornice Konvencije ICSID-a, s obzirom na to da su ti postupci mogli dovesti do proturječnih odluka.

131 U svakom slučaju, presuda o kojoj je riječ pogrešno upućuje na to da se o članku 54. Konvencije ICSID-a nije postavljalo pitanje pred sudovima Unije. Naime, iz uvodnih izjava 31. i 32. konačne odluke proizlazi da su ulagači na temelju tog članka zatražili izvršenje arbitražne odluke u Rumunjskoj, tako da se pred Općim sudom pozvalo ne samo na članak 53. te konvencije nego i na njezin članak 54., što je uostalom i Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) istaknuo u točki 113. presude o kojoj je riječ.

132 Kao treće, što se tiče razloga prema kojem je vjerojatnost da sud Unije odluči o primjeni članka 351. prvog stavka UFEU-a na obveze nastale prije pristupanja koje proizlaze iz Konvencije ICSID-a u pogledu arbitražne odluke vrlo mala, dovoljno je primijetiti da je u slučaju prihvaćanja žalbe koju je Komisija podnijela protiv presude Općeg suda Sud mogao, na temelju članka 61. prvog stavka Statuta Suda, sam konačno odlučiti o sporu ili vratiti predmet na odlučivanje Općem sudu, što u oba slučaja podrazumijeva to da sudovi Unije moraju ispitati tužbene razloge istaknute u prvom stupnju koji se temelje na povredi članka 351. prvog stavka UFEU-a. U ovom slučaju, budući da je Sud ukinuo presudu Općeg suda i vratio mu predmet na ponovno odlučivanje, odlučivanje o tim tužbenim razlozima je u tijeku pred Općim sudom.

133 Suprotno tomu, u slučaju odbijanja te žalbe, Komisija bi bila dužna nastaviti postupak u vezi s primjenom članaka 107. i 108. UFEU-a na isplatu naknade štete utvrđene arbitražnom odlukom i, u tom kontekstu, ponovno ocijeniti pitanje utjecaja članka 351. prvog stavka UFEU-a i, prema tome, Konvencije ICSID-a na taj postupak, ne dovodeći u pitanje naknadno podnošenje tužbe na temelju članka 263. UFEU-a pred sudom Unije.

134 Iz toga stoga proizlazi da se, neovisno o ishodu žalbe koju je Komisija podnijela protiv presude Općeg suda, na dan kada je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) donio presudu o kojoj je riječ nije moglo smatrati da je vjerojatnost da će sud Unije ispitati pitanje primjene članka 351. prvog stavka UFEU-a na izvršenje arbitražne odluke na temelju Konvencije ICSID-a mala.

135 Stoga valja prihvatiti prvi prigovor, koji se temelji na povredi članka 4. stavka 3. UEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju.

Treći prigovor, koji se temelji na povredi članka 267. prvog i trećeg stavka UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju

Tužiteljeva argumentacija

136 Komisija prigovara Ujedinjenoj Kraljevini da je povrijedila članak 267. prvi i treći stavak UFEU-a u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju jer je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) donio presudu o kojoj je riječ a da prethodno nije uputio Sudu prethodno pitanje koje se odnosi, s jedne strane, na valjanost naloga za obustavu i odluku o pokretanju postupka i, s druge strane, na tumačenje članka 351. prvog stavka UFEU-a, koji nije ni *acte clair* ni *acte éclairé*.

137 Što se tiče, kao prvo, nepostojanja zahtjeva za prethodnu odluku o ocjeni valjanosti, Komisija ističe da je učinak presude o kojoj je riječ bio taj da su nalog za obustavu i odluka o pokretanju postupka bespredmetni. Naime, time što je odbio izvršiti te odluke, kojima se na temelju posljednje rečenice članka 108. stavka 3. UFEU-a zahtijeva suspenzija isplate predmetne potpore, Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) postupio je kao da su te odluke nevaljane. Međutim, samo je Sud nadležan za poništenje akata prava Unije.

138 Kao drugo, što se tiče nepostojanja zahtjeva za prethodnu odluku o tumačenju, Komisija tvrdi da je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), kao nacionalni sud u posljednjem stupnju, odlučivao o dvama pitanjima koja su ga trebala navesti na zaključak da je on bio dužan uputiti Sudu, s jedne strane, pitanje o tumačenju članka 351. prvog stavka UFEU-a s obzirom na obveze predviđene multilateralnim sporazumima kojih su ugovorne stranke kako države članice tako i treće države i, s druge strane, pitanje o nadležnosti nacionalnih sudova i sudova Unije za tumačenje te odredbe.

Ocjena Suda

139 Najprije valja navesti da u skladu s člankom 86. Sporazuma o povlačenju Sud ostaje nadležan za donošenje odluka o prethodnim pitanjima na temelju zahtjeva sudova Ujedinjene Kraljevine koji su mu upućeni prije isteka prijelaznog razdoblja. Kao što je to već navedeno u točki 51. ove presude, presuda o kojoj je riječ donesena je tijekom tog razdoblja.

140 Valja podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 267. trećim stavkom UFEU-a, kada se pitanje tumačenja pojavi u predmetu koji je u tijeku pred nacionalnim sudom protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka, što je slučaj sa Supreme Courtom of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), taj sud dužan uputiti to pitanje Sudu.

141 Međutim, autoritet tumačenja koje daje Sud na temelju članka 267. UFEU-a može obvezi predviđenoj u trećem stavku te odredbe oduzeti razlog i sadržaj, osobito kada je postavljeno pitanje materijalno identično pitanju koje je već bilo predmetom prethodne odluke u analognom slučaju ili, *a fortiori*, u istom nacionalnom predmetu, ili kada se ustaljenom sudskom praksom Suda rješava predmetno pravno pitanje, ma kakva bila priroda postupaka koji su doveli do te sudske prakse, čak i bez stroge identičnosti pitanja u postupku (presuda od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 36.).

142 Usto, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka može odlučiti da Sudu ne postavi pitanje o tumačenju prava Unije i riješiti ga na vlastitu odgovornost kad je pravilno tumačenje prava Unije toliko očito da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji. Prije nego što zaključi da takva situacija postoji, nacionalni sud koji odlučuje u zadnjem stupnju mora biti uvjeren da se to jednako očito nameće i drugim sudovima zadnjeg stupnja država članica, kao i Sudu, i to uzimajući u obzir karakteristike svojstvene pravu Unije, posebne poteškoće koje predstavlja njegovo tumačenje te rizik razilaženja sudske prakse unutar Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 39. do 41.).

143 Konkretno, Sud je u tom pogledu istaknuo da, kada je nacionalnom sudu koji odlučuje u zadnjem stupnju poznato da postoje različiti smjerovi u sudskoj praksi – kod sudova iste države članice ili među sudovima različitih država članica – u pogledu tumačenja odredbe prava Unije primjenjive u postupku o kojem je riječ, taj sud mora biti posebno pažljiv u svojoj ocjeni o mogućem nepostojanju razumne sumnje glede pravilnog tumačenja predmetne odredbe Unije i uzeti u obzir, među ostalim, cilj koji je zadan prethodnim postupkom i koji se sastoji od toga da osigura jedinstvo u tumačenju prava Unije (presuda od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 49.).

144 Međutim, u ovom slučaju valja utvrditi, kao prvo, da je pitanje podrazumijeva li izvršenje od strane države članice arbitražne odluke donesene u odnosu na drugu državu članicu na temelju odredaba Konvencije ICSID-a – koju je većina država članica koje su njezine stranke sklopila prije svojeg pristupanja Uniji i koja stoga za njih predstavlja prethodni međunarodni sporazum u smislu članka 351. stavka 1. UFEU-a – da su te države članice dužne ispuniti „obveze” prema trećim državama koje su sklopile tu konvenciju, tako da one iz nje izvode povezana „prava” na koja odredbe Ugovorâ „utječu” u smislu te odredbe, novo pitanje u sudskoj praksi Suda.

145 Naime, iako je, kao što to proizlazi iz točaka 58. do 65. ove presude, Sud već bio pozvan pojasniti doseg članka 351. prvog stavka UFEU-a, ostaje činjenica da je pitanje mogu li u okviru sustava uspostavljenog Konvencijom ICSID-a izvršenje arbitražne odluke u državi ugovornici zahtijevati ne samo države ugovornice koje su izravno uključene u predmetni spor, nego i sve druge države ugovornice navedene konvencije pitanje određene složenosti o kojem Sud još nije odlučivao u trenutku kad je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) odlučio u presudi o kojoj je riječ.

146 Osim toga, valja primijetiti da Sud još nije pojasnio doseg izraza „Odredbe Ugovorâ ne utječu” iz članka 351. prvog stavka UFEU-a.

147 Međutim, kao što je to istaknuto u točkama 78. i 79. ove presude, članak 351. prvi stavak UFEU-a, time što državama članicama dopušta da izuzmu iz primjene pravo Unije i stoga odstupe od načela nadređenosti tog prava, koje je jedno od bitnih obilježja prava Unije, može imati znatan utjecaj na pravni poredak Unije ugrožavajući djelotvornost njezina prava.

148 Kao drugo, valja podsjetiti na to da je, kao što to proizlazi iz točaka 21. i 101. ove presude, u odluci o pokretanju postupka i u konačnoj odluci Komisija primijenila tumačenje članka 351. prvog stavka UFEU-a koje je u suprotnosti s tumačenjem koje je u presudi o kojoj je riječ usvojio Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine).

149 Osim toga, ulagači dovode u pitanje Komisijino tumačenje u prilog svojoj tužbi pred Općim sudom kojom se traži poništenje konačne odluke, iako presudom Općeg suda ta odluka, međutim, nije poništena uz obrazloženje da se člankom 351. prvim stavkom UFEU-a isključuje primjena prava Unije, nego zato što je navedenom odlukom povrijeđen članak 108. UFEU-a. Uzimajući u obzir žalbu protiv te presude podnesenu Sudu, pitanje utjecaja članka 351. stavka 1. UFEU-a na izvršenje arbitražne odluke stoga je i dalje u tijeku pred sudovima Unije.

150 Kao treće, valja primijetiti da su, kao što je to Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) istaknuo u točkama 29., 32., 91. i 94. presude o kojoj je riječ, i High Court of England and Wales (Visoki sud Engleske i Walesa) i Court of Appeal (Žalbeni sud), pred kojim su ulagači prethodno pokrenuli postupak, u ovom predmetu odbili odlučiti o pitanju primjene članka 351. prvog stavka UFEU-a zbog toga što je to pitanje bilo u tijeku pred sudovima Unije i zbog toga što je postojala opasnost od proturječnih odluka.

151 Kao četvrto, valja istaknuti da je Nacka tingsrätt (Prvostupanjski sud u Nacki, Švedska) presudom od 23. siječnja 2019., na koju se Komisija pozivala u svojim pisanim očitovanjima u okviru postupka pred Supreme Courtom of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), presudio da se članak 351. prvi stavak UFEU-a ne primjenjuje na izvršenje arbitražne odluke te je stoga odbio izvršiti tu odluku u Švedskoj uz obrazloženje da, na isti način na koji ne može izvršiti nacionalnu sudsku odluku kojom se ulagačima dodjeljuje naknada štete, a da ne povrijedi članak 108. stavak 3. UFEU-a i članak 4. stavak 3. UEU-a, ne može izvršiti ni arbitražnu odluku kojom im se dodjeljuje takva naknada štete.

152 Štoviše, pitanje izvršenja arbitražne odluke, kao što to proizlazi iz rješenja od 21. rujna 2022., Romatsa i dr. (C-333/19, EU:C:2022:749), bilo je u tijeku pred belgijskim sudovima u trenutku kada je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) donio odluku, što je Komisija također naglasila u svojim pisanim očitovanjima podnesenima potonjem sudu.

153 Stoga iz prethodno navedenog proizlazi da u ovom slučaju postoji dovoljno elemenata koji mogu pobuditi dvojbe u pogledu tumačenja članka 351. prvog stavka UFEU-a, koje su, uzimajući u obzir utjecaj te odredbe na jedno od bitnih obilježja prava Unije i opasnost od proturječnih odluka u Uniji, trebale navesti Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) da smatra da se tumačenje navedene odredbe ne nameće toliko očito da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji.

154 U tim okolnostima, a da pritom nije potrebno odlučiti o osnovanosti drugih argumenata koje je Komisija iznijela u prilog ovom prigovoru, valja utvrditi da je na Supreme Courtu of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), kao nacionalnom sudu protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka, bilo da na temelju članka 267. UFEU-a uputi Sudu pitanje o tumačenju članka 351. prvog stavka UFEU-a, kako bi se otklonila opasnost od pogrešnog tumačenja prava Unije do kojeg je, kao što to proizlazi iz točaka 71. do 84. ove presude, stvarno došlo u presudi o kojoj je riječ (vidjeti po analogiji presudu od 4. listopada 2018., Komisija/Francuska (Porez po odbitku), C-416/17, EU:C:2018:811, t. 113.)

155 Slijedom toga, samo zbog tog razloga valja prihvatiti treći prigovor, koji se temelji na povredi članka 267. prvog i trećeg stavka UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju.

Četvrti prigovor, koji se temelji na povredi članka 108. stavka 3. UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju

Tužiteljeva argumentacija

156 Komisija prigovara da je presudom o kojoj je riječ povrijeđen članak 108. stavak 3. UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju, time što se njome Rumunjskoj nalaže da povrijedi svoje obveze na temelju prava Unije koje proizlaze iz odluke o obustavi i odluke o pokretanju postupka.

157 Naime, ukidanjem suspenzije izvršenja arbitražne odluke koju su naložili niži sudovi Ujedinjene Kraljevine koji su odlučili o predmetu o kojem je riječ, ta odluka postaje izvršiva. Presuda Supreme Courta of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) tako je omogućila isplatu naknade štete utvrđenu u arbitražnoj odluci. Taj je učinak u izravnoj suprotnosti s obvezom obustave predviđenom u članku 108. stavku 3. UFEU-a, kako je utvrđena u nalogu za obustavu i odluci o pokretanju postupka.

158 Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) također je zanemario sudsku praksu Suda, kako proizlazi iz presude od 18. srpnja 2007., Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434, t. 62. i 63.), prema kojoj se radi sprečavanja izvršenja pravomoćnih presuda nacionalnih sudova kojima se krši ta zabrana može pozvati na zabranu dodjele državne potpore koja nije bila valjano odobrena.

Ocjena Suda

159 Prema sudskoj praksi Suda, kako je navedena u točkama 95. i 97. ove presude, s obzirom na to da primjena pravila prava Unije u području državnih potpora počiva na obvezi lojalne suradnje između, s jedne strane, nacionalnih sudova i, s druge strane, Komisije i suda Unije, ti se sudovi moraju suzdržati od donošenja odluka koje su protivne odluci Komisije u području državnih potpora, čak i ako je ta odluka privremene naravi.

160 U tom kontekstu valja podsjetiti na to da države članice imaju obvezu, s jedne strane, prijaviti Komisiji svaku mjeru kojom se želi uvesti ili izmijeniti potpora u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a i, s druge strane, ne primijeniti takvu mjeru sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o spomenutoj mjeri, u skladu sa zadnjom rečenicom članka 108. stavka 3. UFEU-a (presuda od 5. ožujka 2019., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, t. 56.).

161 Prema sudskoj praksi Suda, nezakonita je mjera potpore koja je primijenjena nepoštovanjem obveza koje proizlaze iz te odredbe (presuda od 19. ožujka 2015., OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, t. 66. i navedena sudska praksa).

162 U tom pogledu, Sud je naveo da zabrana provedbe prijedloga potpore propisana u članku 108. stavku 3. zadnjoj rečenici UFEU-a ima izravan učinak te da neposredna primjena zabrane provedbe iz te odredbe obuhvaća sve potpore koje bi bile provedene a da nisu prijavljene (presuda od 5. ožujka 2019., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, t. 88.).

163 Stoga je, kao što to proizlazi iz točke 96. ove presude, na nacionalnim tijelima da u skladu sa svojim nacionalnim pravom uzmu u obzir sve posljedice povrede članka 108. stavka 3. UFEU-a, u pogledu valjanosti akata o provođenju mjera potpore i u pogledu povrata financijskih potpora dodijeljenih protivno toj odredbi (presuda od 19. ožujka 2015., OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, t. 69. i navedena sudska praksa).

164 Nacionalni su sudovi stoga nadležni za nalaganje povrata nezakonite potpore od njezinih korisnika (vidjeti u tom smislu presudu od 5. ožujka 2019., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, t. 89. i navedenu sudsku praksu).

165 Osim toga, u slučaju kada im je podnesen zahtjev za isplatu nezakonite potpore, nacionalni sudovi u načelu moraju odbiti taj zahtjev (vidjeti u tom smislu presudu od 12. siječnja 2023., DOBELES HES, C-702/20 i C-17/21, EU:C:2023:1, t. 121.).

166 U ovom slučaju valja podsjetiti na to da je Komisija u konačnoj odluci smatrala da isplata naknade štete koja joj je dodijeljena arbitražnom odlukom, koja joj nije dostavljena, čini nezakonitu državnu potporu koja je nespojiva s unutarnjim tržištem. Iako je točno da je ta odluka poništena presudom Općeg suda, ostaje činjenica da je u trenutku kada je Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) donio presudu o kojoj je riječ bio u tijeku žalbeni postupak protiv te presude.

167 Usto, kao što je to već istaknuto u točkama 110. do 113. ove presude, presuda Općeg suda nije utjecala na zakonitost naloga za obustavu i odluke o pokretanju postupka, kojima je Komisija također smatrala da isplata naknade štete dodijeljene arbitražnom odlukom čini nezakonitu državnu potporu koja je nespojiva s unutarnjim tržištem te je naložila Rumunjskoj da tu odluku ne izvrši prije donošenja njezine konačne odluke.

168 Valja utvrditi da se presudom o kojoj je riječ, time što se nalaže izvršenje arbitražne odluke, zahtijeva da Rumunjska isplati naknadu štete koja je dodijeljena tom arbitražnom odlukom, čime je povrijeđena obveza utvrđena u zadnjoj rečenici članka 108. stavka 3. UFEU-a.

169 Iz toga slijedi da je Rumunjska tako suočena s proturječnim odlukama u pogledu izvršenja navedene odluke. Stoga presuda o kojoj je riječ ne osigurava poštovanje te odredbe, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točkama 163. do 165. ove presude, nego krši navedenu odredbu time što drugoj državi članici nalaže da je povrijedi.

170 U tom je pogledu bez utjecaja to što se člankom 108. stavkom 3. posljednjom rečenicom UFEU-a predviđa obveza „dotične države članice”, odnosno, u načelu, one koja isplaćuje potporu, u ovom slučaju Rumunjske.

171 Naime, kao što to Komisija pravilno ističe, obveza lojalne suradnje utvrđena u članku 4. stavku 3. UEU-a, na kojoj se temelji primjena pravila prava Unije u području državnih potpora, nalaže Ujedinjenoj Kraljevini i osobito njezinim nacionalnim sudovima da olakšaju Rumunjskoj poštovanje obveza koje ima na temelju članka 108. stavka 3. UFEU-a jer bi se u protivnom ta odredba lišila njezina korisnog učinka (vidjeti u tom smislu presudu od 27. rujna 1988., Matteucci, 235/87, EU:C:1988:460, t. 19.).

172 Taj zaključak ne može pobiti ni činjenica da je arbitražna odluka postala konačna. Naime, pravilo o isključivoj nadležnosti Komisije za ocjenu spojivosti državne potpore s unutarnjim tržištem nalaže se u unutarnjem pravnom poretku kao posljedica načela nadređenosti prava Unije.

Međutim, pravu Unije protivi se to da primjena načela pravomoćnosti čini prepreku tomu da nacionalni sudovi primijene sve posljedice povrede članka 108. stavka 3. UFEU-a (vidjeti u tom smislu presude od 18. srpnja 2007., Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, t. 62. i 63., kao i od 4. ožujka 2020., Buonotourist/Komisija, C-586/18 P, EU:C:2020:152, t. 94. i 95.).

173 U pogledu članka 351. prvog stavka UFEU-a, ni on ne može biti prepreka primjeni članka 108. stavka 3. UFEU-a, s obzirom na to da, kao što to proizlazi iz točaka 71. do 84. ove presude, taj članak 351. prvi stavak nije bio primjenjiv na spor koji se vodi pred Supreme Courtom of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), tako da se pravila prava Unije u području državnih potpora nisu mogla isključiti na temelju potonje odredbe.

174 Stoga valja prihvatiti četvrti prigovor, koji se temelji na povredi članka 108. stavka 3. UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju.

175 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, valja utvrditi da je Ujedinjena Kraljevina presudom o kojoj je riječ povrijedila obveze koje ima na temelju članka 4. stavka 3. UEU-a kao i članka 108. stavka 3., članka 267. prvog i trećeg stavka te članka 351. prvog stavka UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju.

Troškovi

176 Na temelju članka 138. stavka 1. Poslovnika, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove. Budući da je Komisija podnijela zahtjev da Ujedinjena Kraljevina snosi troškove i da Ujedinjena Kraljevina nije uspjela u postupku, valja joj naložiti snošenje troškova.

Slijedom navedenog, Sud (peto vijeće) proglašava i presuđuje:

1. **Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske presudom Supreme Courta of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) od 19. veljače 2020. u predmetu Micula v Romania povrijedila je obveze koje ima na temelju članka 4. stavka 3. UEU-a kao i članka 108. stavka 3., članka 267. prvog i trećeg stavka te članka 351. prvog stavka UFEU-a, u vezi s člankom 127. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju, donesenog 17. listopada 2019.**

2. **Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske nalaže se snošenje troškova.**

Potpisi